

VIII. TASHQI IQTISODIY ALOQALAR

Viloyatning tashqi savdo aylanmasi 2024 yilning yanvar-sentabr oylarida 965,8 mln.AQSH dollarini yoki o‘tgan yilning shu davriga nisbatan 107,9 foizni, shu jumladan, eksport 222,6 mln.AQSH dollarini, o‘tgan yilga nisbatan 99,4 foizni, import 743,2 mln.AQSH dollarini, o‘tgan yilga nisbatan 110,8 foizni tashkil etdi.

Tashqi savdo saldosi minus 520,7 mln. AQSH dollarni, shu jumladan MDH davlatlari bilan minus 215,4 mln.AQSH dollarni va boshqa davlatlar bilan minus 305,3 mln. AQSH dollarni tashkil etdi.

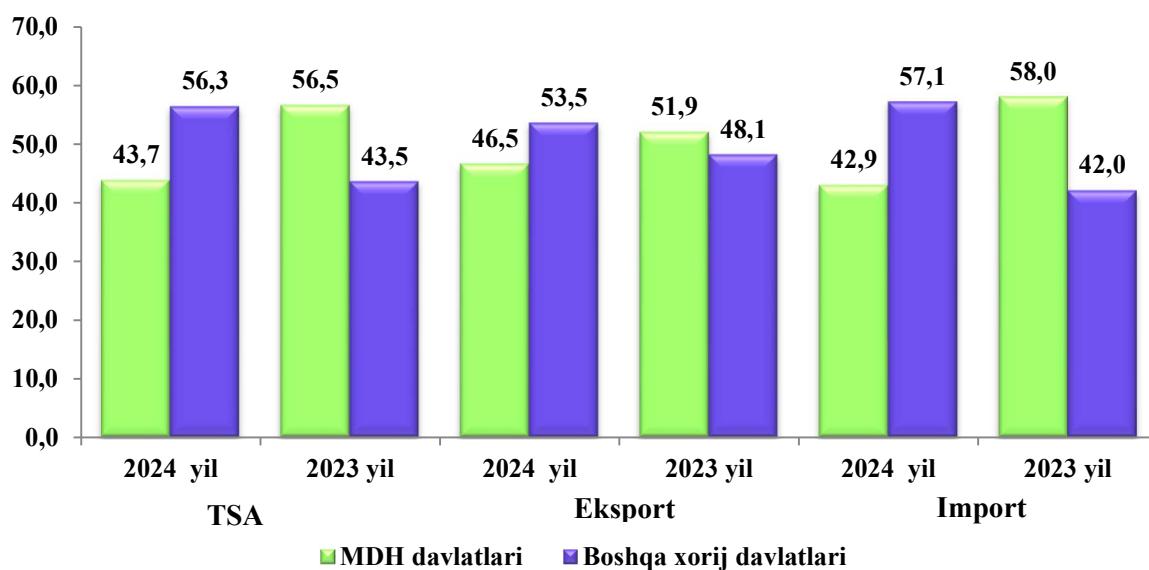
**2024 yil yanvar-sentabr oylarida MDH va boshqa davlatlar kesimida
viloyatning tashqi savdo aylanmasi (ming AQSH dollari)**

	yanvar-sentabr		2023 yil yanvar- sentabrga nisbatan, foizda
	2023 yil	2024 yil	
Tashqi savdo aylanmasi	894,7	965,8	107,9
MDH mamlakatlari	505,2	422,2	83,6
boshqa xorij mamlakatlari	389,4	543,6	139,6
Eksport	223,9	222,6	99,4
MDH mamlakatlari	116,2	103,4	89,0
boshqa xorij mamlakatlari	107,8	119,1	110,6
Import	670,7	743,2	110,8
MDH mamlakatlari	389,1	318,8	81,9
boshqa xorij mamlakatlari	281,6	424,4	150,7
Saldo	-446,8	-520,7	x
MDH mamlakatlari	-272,9	-215,4	x
boshqa xorij mamlakatlari	-173,9	-305,3	x

Tashqi iqtisodiy faoliyat

So‘nggi yillarda hukumatimiz tomonidan sanoat tuzilmasini diversifikatsiya qilishni, eksportni qo‘llab – quvvatlash, import o‘rnini bosuvchi tovar va mahsulotlarni ishlab chiqarishni yanada oshirilishi natijasida eksport tarkibida sezilarli o‘zgarishga erishildi. Jumladan, xom-ashyo eksportidan, qo‘shilgan qiymati yuqori, hamda sarmoya talab tovarlar eksportiga yo‘naltirilgan tashqi savdo amalga oshirilmoqda.

**2024 yil yanvar-sentabr oylarida viloyat tashqi savdo aylanmasida MDH
va boshqa davlatlarning ulushi**

Viloyatimiz rezidentlari tomonidan amalga oshirilgan tashqi savdo operatsiyalarida asosiy ulushlarni Osiyo (64,2 foiz), Yevropa (35,0 foiz) davlatlari egallamoqda va ularning umumiy savdo aylanmasidagi ulushi 99,2 foizni tashkil etmoqda.

Buxoro viloyatining 2024 yil yanvar-sentabr oylarida tashqi savdo aylanmasidagi ulushining 43,7 foizi MDH davlatlariga to‘g‘ri keladi qolgan, 56,3 foizi boshqa davlatlar hissasiga to‘g‘ri keladi. Bu ko‘rsatkichlar 2023 yilda mos ravishda 56,5 foizi MDH davlatlariga to‘g‘ri kelgan bo‘lsa, qolgan 43,5 foizi boshqa davlatlar hissasiga to‘g‘ri keldi. Buxoro viloyatining MDH davlatlari bilan olib borilgan tashqi savdo aylanmasi 2024 yil yanvar-sentabr oylariga 422,2 mln. AQSH dollarni tashkil qilgan bo‘lsa, o‘tgan yilning mos davriga nisbatan 16,4 foizga kamayishi kuzatilgan. Shundan eksport 11,0 foizga kamaydi va import 18,1 foizga kamaygan.

Tashqi iqtisodiy faoliyat

Buxoro viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy holati

Dunyodagi mamlakatlar orasida eksportda xamkor davlatlar Xitoy, Rossiya, Turkmaniston, Eron, Afg'oniston hisoblanib, ularning jami eksportdagi ulushi 67,7 foizni tashkil qiladi, importda esa xamkor davlatlar Xitoy, Rossiya, Turkmaniston, Eron, Afg'oniston davlatlari hisoblanadi va ularning ulushi 81,1 foizni tashkil qiladi.

MDH davlatlari orasida tashqi savdo aylanmasida asosiy xamkorlar Rossiya, Qozog'iston, Qirg'iziston, Tojikiston va Turkmaniston,davlatlari hisoblanib, ularning jami tashqi savdo aylanmasidagi ulushi 96,9 foizni tashkil qildi. Boshqa davlatlar orasida esa Xitoy, Turkiya, Eron, Afg'oniston, Germaniya davlatlarining ulushi 88,2 foizni tashkil qildi.

Tashqi savdo aylanmasida nisbatan katta ulushga ega bo'lgan davlatlar (2024 yil yanvar-sentabr)

(mln. AQSH dollari)

	<i>Eksport</i>	<i>Import</i>	<i>Tovar aylanmasidagi ulushi, foizda</i>
Xitoy Xalq Respublikasi	17,4	271,0	29,9
Rossiya	65,9	204,1	28,0
Turkmaniston	6,5	65,3	7,4
Eron	2,9	61,9	6,7
Afg'oniston	58,0	0,4	6,0
Qozog'iston	10,8	34,6	4,7
Turkiya	11,8	29,3	4,3
Germaniya	3,9	22,8	2,8
Qirg'iziston	8,4	4,3	1,3
Tojikiston	6,4	2,7	0,9
Hindiston	6,2	2,8	0,9
Belorus	1,2	7,6	0,9
AQSH	5,7	0,9	0,7

Tashqi iqtisodiy faoliyat

Viloyatning 2024 yil yanvar-sentabr oylarida tashqi savdoda eng asosiy hamkor davlatlari Xitoy (29,9 foiz), Rossiya (28,0 foiz), Turkmaniston (7,4 foiz), Eron (6,7 foiz) hisoblanib, ularning jami tashqi savdo aylanmasidagi ulushi (72,0 foiz)ni tashkil qiladi.

MDH mamlakatlari bilan tashqi savdo aylanmasi

(ming AQSH dollari)

	<i>Eksport</i>		<i>Import</i>	
	<i>yanvar-sentabr</i>		<i>yanvar-sentabr</i>	
	<i>2023 yil</i>	<i>2024 yil</i>	<i>2023 yil</i>	<i>2024 yil</i>
Jami	116 187,1	103 413,6	389 059,9	318 776,2

shu jumladan:

Rossiya	53 803,9	65 894,6	268 576,4	204 143,1
Turkmaniston	8 189,5	6 469,6	63 446,0	65 327,2
Qozog‘iston	15 189,4	10 755,3	41 293,5	34 553,4
Qirg‘iziston	14 070,1	8 443,6	3 379,6	4 246,8
Tojikiston	18 656,1	6 402,8	1 703,6	2 698,3
Belorisiya	89,4	1 152,1	8 459,3	7 598,8
Ozarbayjon	3 162,8	2 126,2	796,3	-
Ukraina	2 687,2	1 848,5	649,3	207,9
Armaniston	153,3	198,3	9,8	-
Moldova	185,4	122,6	746,0	0,6

Tashqi iqtisodiy faoliyat

Buxoro viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy holati

Viloyatning eksport tarkibida barcha tovarlar va xizmatlar guruhlari bo'yicha o'sishi kuzatilmoqda. Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg'idan tashqari eksporti o'tgan yilning shu davriga nisbatan 55,9 foizga va sanoat tovarlari 3,9 foizga o'sgan.

Import tarkibining umumiy hajmidan 33,5 foizni mineral yoqilg'i, yog'lash moylari va shunga o'xshash materiallar, 48,6 foizini mashinalar va transport asbob-uskunalar tashkil qiladi.

2024 yil yanvar-sentabr oylarida eksport-import tarkibi

(mln. AQSH dollari)

	<i>2023 yil</i>	<i>2024 yil</i>	<i>2023 yil yanvar- sentabrga nisbatan, foizda</i>
Eksport tarkibi	223,9	222,6	99,4
Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar	17,6	15,9	90,7
Ichimliklar va tamaki	2,5	1,4	58,0
Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg'idan tashqari	8,5	13,3	155,9
Mineral yoqilg'i, yog'lash moylari va shunga o'xshash materiallar	50,5	52,9	104,7
Hayvon va o'simliklar moylari (yog'lari), yog'lar va mumlar	-	3,5	-
Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o'xshash mahsulotlar	7,1	4,0	57,2
Asosan material turiga qarab klassifikatsiyalangan sanoat	105,4	103,9	35,6
Mashinalar va transport asbob- uskunalar	3,8	2,3	61,0
Turli xil tayyor buyumlar	13,0	11,1	84,9

Tashqi iqtisodiy faoliyat

*Buxoro viloyatining
ijtimoiy-iqtisodiy holati*

	<i>2023 yil</i>	<i>2024 yil</i>	<i>2023 yil yanvar-sentabrga nisbatan, foizda</i>
Xizmatlar	15,5	14,1	91,3
Import tarkibi	670,7	743,2	110,8
Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar	18,2	14,5	79,5
Ichimliklar va tamaki	0,1	0,7	9,2 m.
Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg‘idan tashqari	20,4	14,5	71,1
Mineral yoqilg‘i, yog‘lash moylari va shunga o‘xhash materiallar	308,3	249,0	80,8
Hayvon va o‘simliklar moylari (yog‘lari), yog‘lar va mumlar	0,8	1,1	133,2
Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o‘xhash mahsulotlar	70,8	54,5	77,0
Asosan material turiga qarab klassifikatsiyalangan sanoat	44,1	38,4	87,0
Mashinalar va transport asbob- uskunalar	196,9	360,8	183,2
Turli xil tayyor buyumlar	11,1	9,3	83,8
Xizmatlar	-	0,5	-

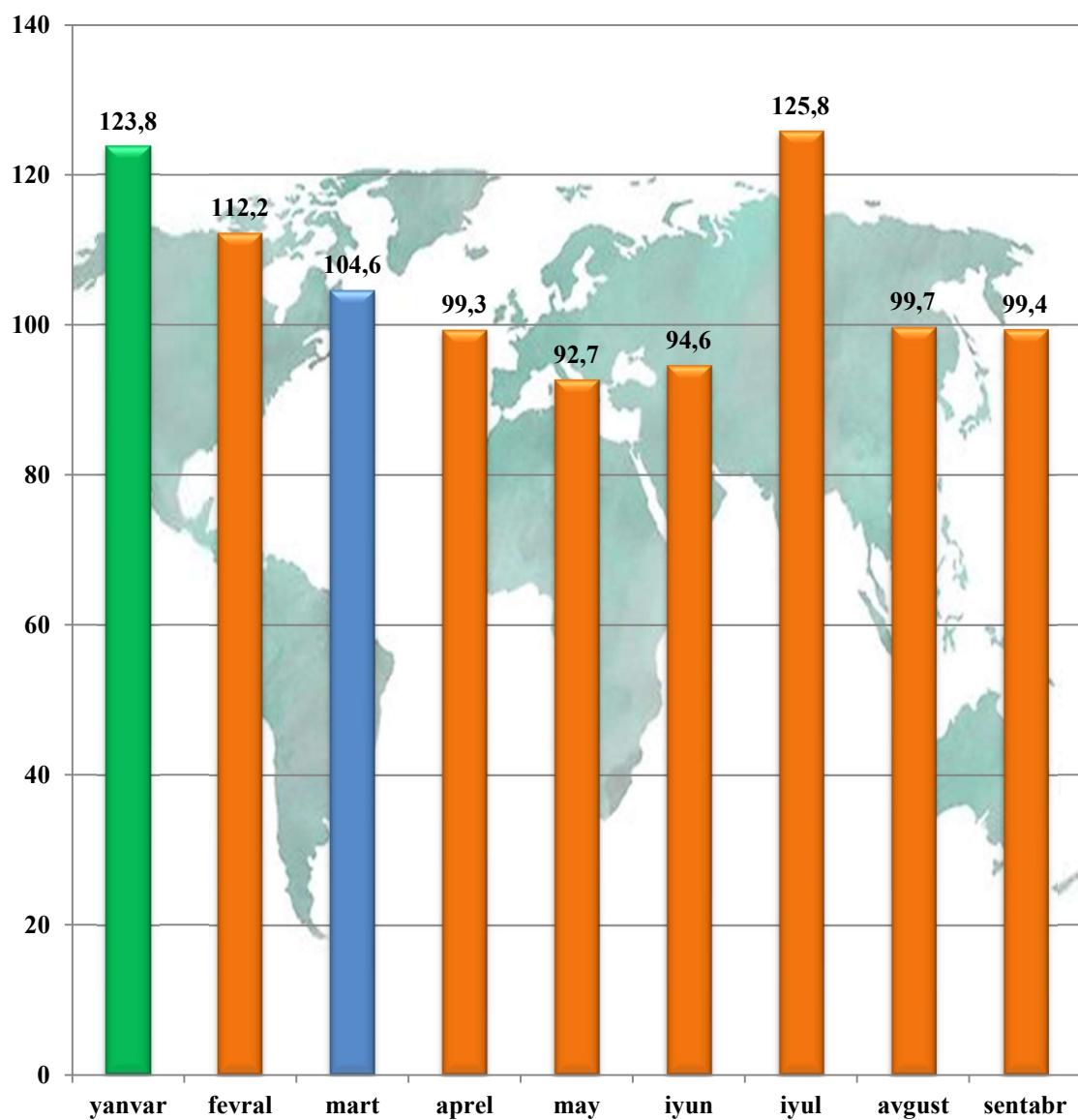
Viloyatimizda tashqi savdoni qo‘llab-quvvatlash hamda MDH davlatlari bilan ushbu sohadagi hamkorlikni yanada mustahkamlash bo‘yicha olib borilayotgan chora-tadbirlar natijasida 2024 yil yanvar-sentabr oylarida tashqi savdo aylanmasida MDH davlatlarining ulushi 43,7 foizni tashkil etib, hamda tashqi savdo aylanmasi o‘tgan yilning shu davriga nisbatan 83,6 foizni tashkil qiladi.

Tashqi iqtisodiy faoliyat

Buxoro viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy holati

Boshqa xorijiy davlatlarning viloyatimiz tashqi savdo aylanmasidagi ulushi 2024 yil yanvar-sentabr oylarida 56,3 foizni tashkil qilgan bo'lsa, o'tgan yilning ushbu davrida esa tashqi savdo aylanmasidagi ulushi 43,5 foizga etdi. O'tgan yilning mos davriga nisbatan 39,6 foizga ko'paydi.

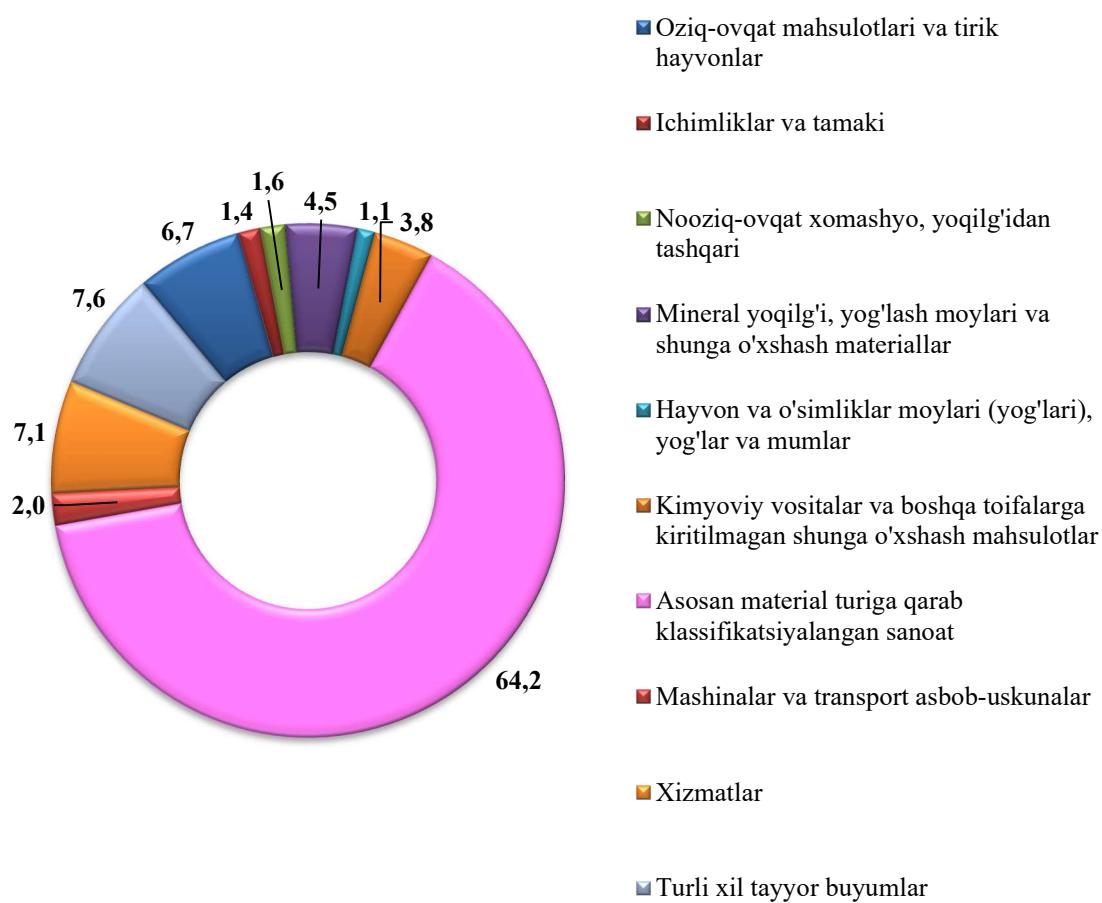
Tovar va xizmatlar eksportining o'sish sur'atlari dinamikasi
(2024 yil; o'tgan yilga nisbatan, foiz)

Tashqi iqtisodiy faoliyat

2024 yil yanvar-sentabr oylarida eksport qilingan tovarlar va xizmatlar tarkibining tahlili shuni ko'rsatmoqdaki, tovarlar va xizmatlar tarkibida o'tgan yilning shu davriga nisbatan sezilarli o'zgarishlar qayd etildi.

**2024 yil yanvar-sentabr oylarida MDH amalga oshirilgan eksport tarkibi
(jamiga nisbatan foizda)**

Xizmatlar eksporti hajmi 14,1 mln.AQSH dollarini yoki eksport hajmining 6,4 foizni tashkil etib, o'tgan yilning shu davriga nisbatan 91,3 foizni tashkil qildi. Xizmatlar eksporti tarkibining asosiy ulushi transport xizmatlari, turizm xizmatlari, telekomunikatsiya, kompyuter va axborot xizmatlari hamda moliyaviy xizmatlar hissasiga to'g'ri keladi.

Tashqi iqtisodiy faoliyat

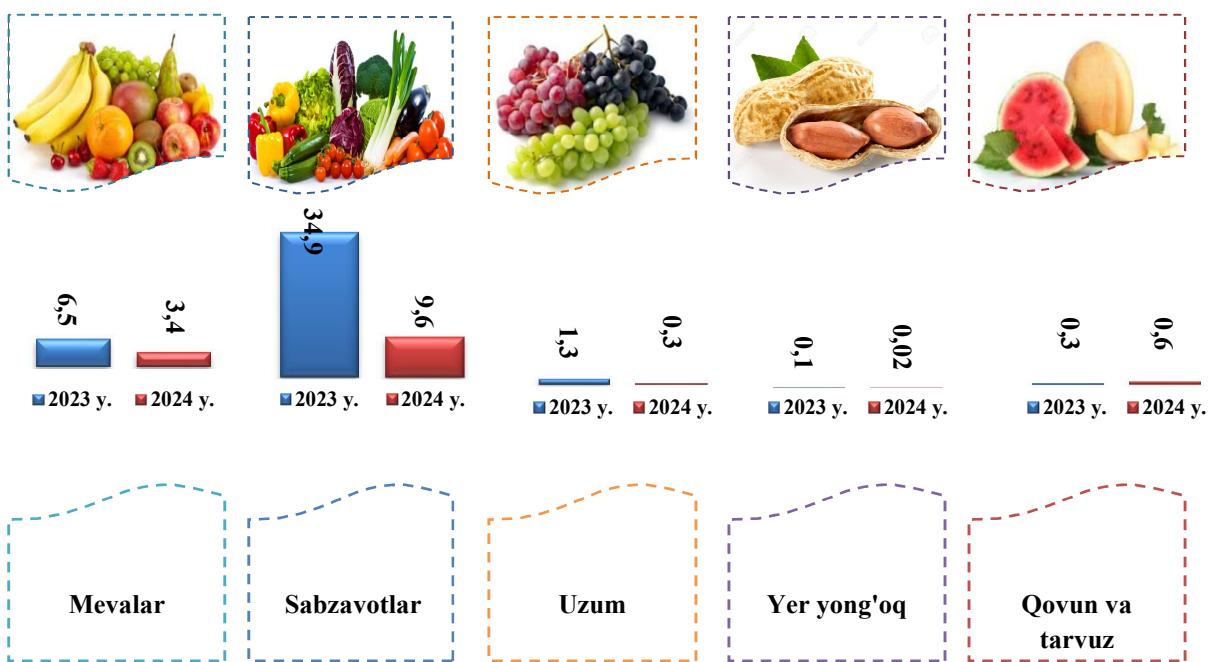
Meva-sabzavot mahsulotlari eksporti

2024 yil yanvar-sentabr oylarida jami 13,0 ming tonnadan ziyod meva-sabzovot mahsulotlari 8,1 mln.AQSH dollariga eksport qilindi o‘tgan yilning shu davriga nisbatan 62,2 foiz) tashkil qildi. Meva-sabzavot mahsulotlarining eksport tarkibiga qaralsa, 2024 yil yanvar-sentabr oylarida 9,6 ming tonna sabzovotlar 4,8 mln.AQSH dollariga eksport qilingan.

Shuningdek, 3,4 ming tonna meva va rezavorlar 3,3 mln.AQSH dollariga eksport qilingan bo‘lib, eksport hajmi o‘tgan yilning mos davriga nisbatan 0,02 mln.AQSH dollariga kamaygan.

Shuni aytib o‘tish joizki, mamlakatimizda eksport salohiyatini kengaytirish, yangi bozorlarni o‘zlashtirish natijasida meva-sabzavot mahsulotlari, uzum, poliz, dukkakli ekinlar, shuningdek, quritilgan sabzavot va mevalarni eksport qilish hajmi oshib bormoqda. Jumladan, 2024 yilning yanvar-sentabr oylarida meva-rezavorlar hamda sabzavotlar eksport hajmi 8,1 mln.AQSH dollariga yetdi (o‘tgan yilning mos davriga nisbatan 37,8 foizga kamaydi).

Meva-sabzavot mahsulotlarining tarkibi yanvar-sentabr oylari (ming t.)

Tashqi iqtisodiy faoliyat

Viloyatda etishtirilgan meva va sabzavot mahsulotlarining asosiy bozorlari eksport geografiyasi

<i>Davlat nomi</i>	<i>2023 yil yanvar-sentabr</i>			<i>2024 yil yanvar-sentabr</i>		
	<i>ming tonna</i>	<i>mln. AQSH dollari</i>	<i>ulushi, foiz</i>	<i>ming tonna</i>	<i>mln. AQSH dollari</i>	<i>ulushi, foiz</i>
Qozog‘iston	37,8	9,1	70,0	9,3	4,5	55,6
Rossiya	0,8	1,1	8,5	0,9	1,2	14,8
Boshqa davlatlar	2,9	2,8	21,5	2,8	2,4	29,6

2024 yil yanvar-sentabr oylarida import hajmi 743,2 mln.AQSH dollariga (o’sish sur’ati 110,8 foiz) teng bo’ldi. Import tarkibida eng katta ulush mineral yoqilg‘i, yog‘lash moylari va shunga o‘xhash materiallar (33,5 foiz) va Mashinalar va transport asbob-uskunalar (48,6 foiz) guruhlari hisobiga to‘g‘ri keladi.

**Import tarkibi
(2024 yil yanvar-sentabr)**

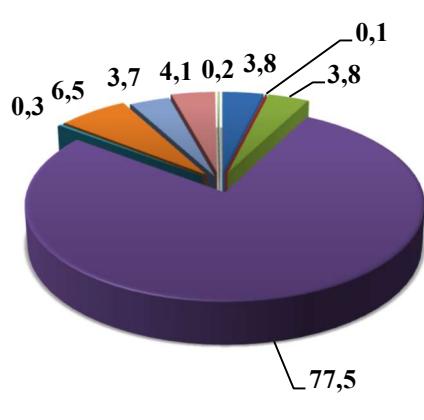
	<i>mln.AQSH doll.</i>	<i>2023 yil yanvar-sentabrga nisbatan, foizda</i>	<i>Jamiga nisbatan, foizda</i>
Import	743,2	110,8	100,0
Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar	14,5	79,5	1,9
Ichimliklar va tamaki	0,7	9,2 m.	0,1
Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg‘idan tashqari	14,5	71,1	2,0
Mineral yoqilg‘i, yog‘lash moylari va shunga o‘xhash materiallar	249,0	80,8	33,5
Hayvon va o‘simliklar moylari (yog‘lari), yog‘lar va mumlar	1,1	133,2	0,1
Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o‘xhash mahsulotlar	54,5	77,0	7,3
Asosan material turiga qarab klassifikatsiyalangan sanoat	38,4	87,0	5,2
Mashinalar va transport asbob-uskunalar	360,8	183,2	48,6
Turli xil tayyor buyumlar	9,3	83,8	1,3
Xizmatlar	0,5	-	0,1

Tashqi iqtisodiy faoliyat

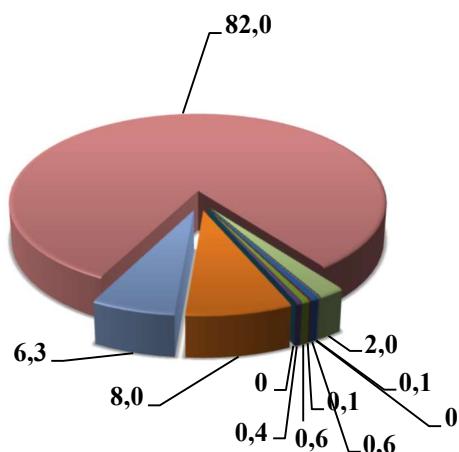
Buxoro viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy holati

**2024 yil yanvar-sentabr oylarida MDH va boshqa xorij davlatlari bilan
amalga oshirilgan import tarkibi, (foizda)**

MDH davlatlari

Boshqa xorij davlatlari

- Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar
- Ichimliklar va tamaki
- Nooziq-ovqat xomashyo, yoqilg'idan tashqari
- Mineral yoqilg'i, yog'lash moylari va shunga o'xshash materiallar
- Hayvon va o'simliklar moylari (yog'lari), yog'lar va mumlar
- Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o'xshash mahsulotlar
- Asosan material turiga qarab klassifikatsiyalangan sanoat
- Mashinalar va transport asbob-uskunalar
- Turli xil tayyor buyumlar
- Xizmatlar
- Boshqalar

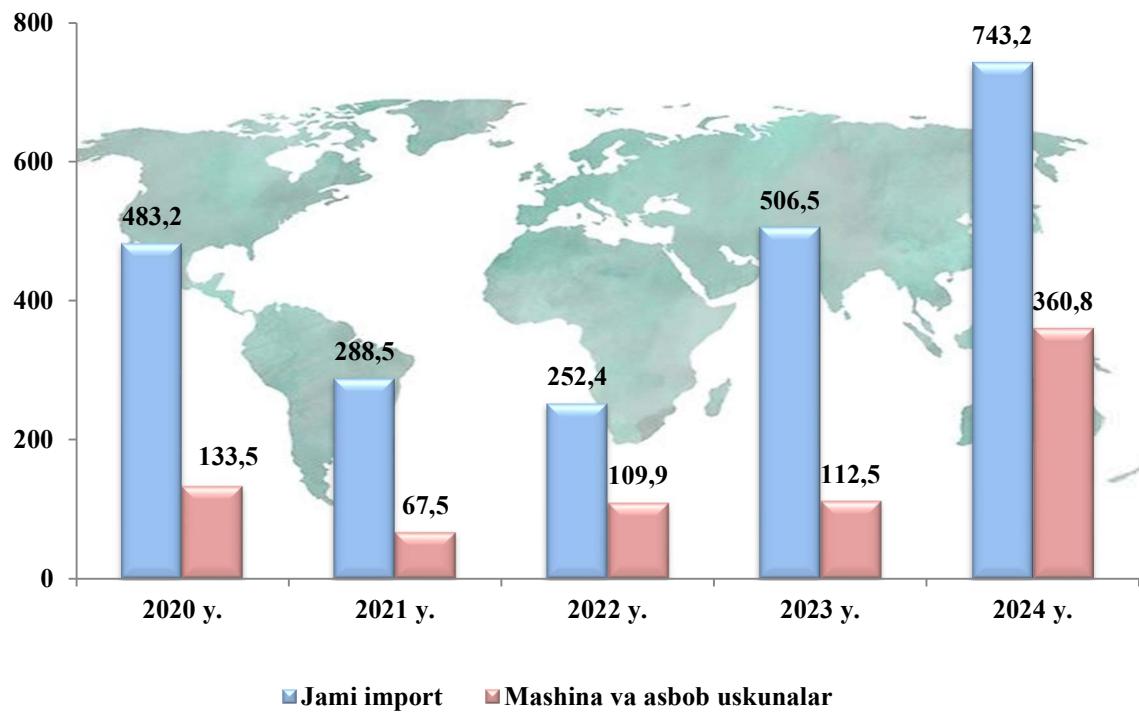
**MDH va boshqa davlatlar bilan amalga oshirilgan import tarkibi
(2024 yil yanvar-sentabr)**

	<i>MDH davlatlari</i>		<i>Boshqa davlatlar</i>	
	<i>mln AQSH doll.</i>	<i>Jamiga nisbatan, foizda</i>	<i>mln AQSH doll.</i>	<i>Jamiga nisbatan, foizda</i>
Import	318,8	100,0	424,4	100,0
Oziq-ovqat mahsulotlari va tirik hayvonlar	12,1	3,8	2,4	0,6
Ichimliklar va tamaki	0,2	0,1	0,4	0,1
Nooziq-ovqat xomashyo, yoqlig‘idan tashqari	12,0	3,8	2,5	0,6
Mineral yoqilg‘i, yog‘lash moylari va shunga o‘xshash materiallar	247,1	77,5	1,8	0,4
Hayvon va o‘simliklar moylari (yog‘lari), yog‘lar va mumlar	1,1	0,3	-	-
Kimyoviy vositalar va boshqa toifalarga kiritilmagan shunga o‘xshash mahsulotlar	20,7	6,5	33,9	8,0
Sanoat tovarlar	11,8	3,7	26,6	6,3
Mashinalar va transport asbob- uskunalar	13,0	4,1	347,9	82,0
Turli xil tayyor buyumlar	0,7	0,2	8,6	2,0
Xizmatlar	0,2	-	0,3	0,1

2024 yil yanvar-sentabr oylarida viloyatimizga 64 dan ortiq xorijiy davlatlardan tovar va xizmatlar importi amalga oshirilgan. Shulardan 7 ta eng yirik bo‘lgan Xitoy, Rossiya Federatsiyasi, Turkmaniston, Eron, Turkiya, Qozog‘iston va Germaniya hamkor davlatlaridan jami import hajmi 689,1 mln.AQSH dollariga teng. Bu esa umumiyl import hajmining 92,7 foizni tashkil qiladi.

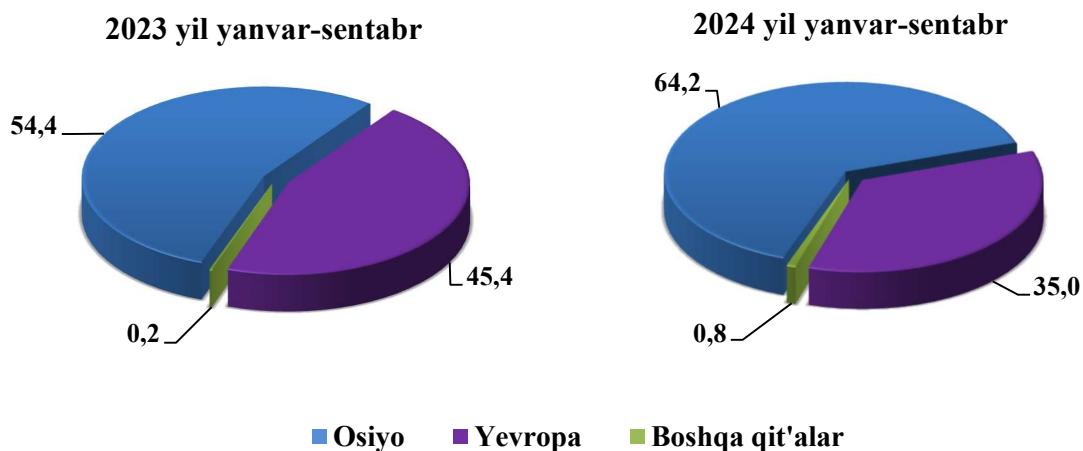
Tashqi iqtisodiy faoliyat

Mashina va uskunalar importi dinamikasi
(yanvar-sentabr oylari; mln.AQSH dollari)

Mashina va asbob uskunalar importining ortib borishi to‘g‘ridan to‘g‘ri investitsiyalarning o‘zlashtirilishi, ishlab chiqarish quvvatlarini tashkil qilinishi va modernizatsiya qilinishida o‘z aksini topadi.

Tashqi savdo aylanmasining qit’alar bo‘yicha tarkibi
(umumiy hajmga nisbatan, foiz hisobida)

Tashqi iqtisodiy faoliyat

Statistik ko'rsatkichlarga izohlar

Tovar – har qanday ko'chma mulk, shu jumladan valyuta va valyuta qimmatliklari, elektr, issiqlik va boshqa energiya turlari, transport vositalari (yo'lovchilar va tovarlar tashish uchun ishlatiladigan transport vositalari, shu jumladan konteynerlar va boshqa transport uskunalari bundan mustasno), intellektual mulk ob'ektlari.

Tovarlar eksporti – agar qonunchilikda boshqa tartib ko'zda tutilmagan bo'lsa, tovarlarni O'zbekiston Respublikasi bojxona chegarasidan qaytarib olib kirish majburiyatisiz olib chiqish.

Reeksport – xorijiy tovarlar bojxona hududidan olib chiqiladigan bojxona rejimi.

Tovarlar importi – tovarlarni O'zbekiston Respublikasi bojxona chegarasidan qaytarib olib chiqish majburiyatisiz olib kirish.

Reimport – bojxona hududidan eksport rejimida olib chiqilgan O'zbekiston Respublikasi tovarlari O'zbekiston Respublikasining Bojxona kodeksida ko'rsatilgan muddatda (olib chiqilgan paytdan boshlab o'n yil ichida) qaytarib olib kiriladigan rejim.

Tashqi savdo aylanmasi – mamlakatning muayyan davrdagi eksport va import qiymatlari summasi.

Tovarlar kelib chiqqan mamlakat – tovar to'liq ishlab chiqarilgan yoki etarli darajada qayta ishlov berilgan mamlakat (tovar etarli darajada qayta ishlov berilgan mamlakat “Bojxona tarifi to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasi qonunining 26 - moddasiga asosan aniqlanadi).

Tovarlarning belgilangan manzili – yuklab jo'natish paytida tovar etkazib berilishi belgilangan mamlakat sifatida ma'lum bo'lgan mamlakat.

Tovarlarning statistik qiymati – shartnoma valyutasidan qat'iy nazar yagona bazisiga keltirilgan shartnoma bo'yicha tovarlar qiymati.

SIF (qiymat, sug'urtalash, fraxt) – tovarlarni sotish sharti bo'lib, unga ko'ra tovar narxiga uning qiymati va tovarni sug'urtalash hamda import qiluvchi mamlakat portigacha etkazib berish xarajatlari kiritiladi.

SIP (fraxtG'tashish va sug'urtalash) – tovarlarni sotish sharti bo'lib, unga ko'ra tovar narxiga uning qiymati va tovarni sug'urtalash hamda import qiluvchi mamlakatning chegarasidagi belgilangan joygacha etkazib berish xarajatlari kiritiladi.

FOB (bortda erkin) – tovarni sotish sharti bo'lib, unga ko'ra tovar narxiga uning qiymati va tovarni kema bortigacha etkazib berish va yuklash xarajatlari kiritiladi.

DAF (cheagaragacha etkazib berish) – tovarni sotish sharti bo'lib, unga ko'ra tovar narxiga uning qiymati va tovarni belgilangan joygacha yoki eksport qiluvchi mamlakat chegarasidagi joygacha yoxud qo'shni mamlakat chegarasigacha etkazib berish xarajatlari kiritiladi.

Xizmatlar (ishlar) eksporti — O'zbekiston Respublikasining rezidentlari tomonidan norezidentlarga, iqtisodiy geografik joylashuvidan qat'i nazar, ko'rsatilgan xizmatlar (bajarilgan ishlar).

Tashqi iqtisodiy faoliyat